

WIELKA WOJNA – CIĄG DALSZY

W szóstym, ostatnim w roku 2014 zeszycie „Przeglądu Humanistycznego” prezentujemy ciąg dalszy rozważań wokół pierwszej wojny światowej. Otwierając ich pierwszą część (numer 4, 2014), zapowiadaliśmy próbę nowego polskiego spojrzenia nie tyle tradycyjnej historiografii, ile pokrewnych nauk humanistycznych i społecznych. W numerze niniejszym prezentujemy kontynuację tejże próby; analizę pierwszej wojny światowej podejmują historycy, wykorzystujący aparat naukowy psychologii i socjologii, literaturoznawcy i medioznawcy. Tematy rozpraw, ich metodologia i aparaty badawcze są różne, ale autorzy przyjmują w zasadzie jedną z dwóch podstawowych opcji: człowiek albo zbiorowość w sytuacji wojennej lub zagrożenia wojną. Jednostka wobec zagrożenia śmiercią, chorobą, kalectwem i głodem to temat rozprawy Katarzyny Sierakowskiej *Lęk przed śmiercią, bezdomnością, demoralizacją. Polki i Polacy 1914–1918*; Aleksander Wójtowicz pokazuje ten sam problem, aczkolwiek w tym wypadku ową jednostką jest twórca – Antoni Słonimski (*Pacyfista w epoce „wielkiego zamętu”*. „*Kroniki tygodniowe*” Antoniego Słonimskiego). W rozprawie Justyny Biernat oglądamy tomaszowskie getto oczami młodego autora listów z miejsca zagłady.

Na uwagę zasługuje rozprawa Marty Penczek i Jakuba Zapały, podejmująca kwestię kształtowania się pojęcia zbiorowej winy narodu, i która porusza się między zagadnieniami psychologii społecznej i antropologii historycznej. Pierwsza wojna światowa ujęta jest w artykule jako wydarzenie, które wpłynęło na ukształtowanie się kategorii odpowiedzialności zbiorowej narodu. Będzie ona mieć znaczenie ćwierć wieku później po zakończeniu drugiej wojny światowej. Rozprawy Alicji Urbanik i Leszka Smolaka przedstawiają dwie różne postawy będące skutkiem wydarzeń wojennych – ucieczki w spirytyzm i wiedzę paranormalną oraz aktywny udział twórców w wojnie propagandowej podczas wojny polsko-bolszewickiej. Autorzy pozostałych tekstów – Weronika Szulik, Carsten Gansel i Elisabeth Herrmann oraz Anna Wandzel – poruszają się w materii literackiej i tam poszukują ciekawych śladów zainteresowań wojną.

W niniejszym numerze „Przeglądu Humanistycznego” czytelnik znajdzie także rozprawy luźno bądź wcale niezwiązane z tematyką pierwszej wojny światowej. W dziale „Z warsztatu humanistów” znalazły się dwie rozprawy: o Wilnie dwudziestolecia międzywojennego Walentyny Krupowies oraz o politycznym wymiarze mody niemieckiej w romantycznym malarstwie Caspara Davida Friedricha.

Głównym tematem numeru szóstego pozostaje jednak Wielka Wojna i redakcja ma nadzieję, że wraz z numerem czwartym stanowi on przegląd bardzo ciekawych nowych ujęć tego przełomowego dla współczesnego świata wydarzenia.

Grażyna Szelągowska